

Examen VMBO-GL en TL

2023

tijdvak 2
tijdsduur: 2 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 43 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

Gebruik bron 1.

- 1p 1 Iemand beweert dat de wet die Thorbecke al in 1844 wilde invoeren, past bij de nieuwe Grondwet van 1848.
Is deze bewering juist?
- A Ja, want Thorbecke geeft aan dat hij algemeen kiesrecht wil invoeren.
  - B Ja, want Thorbecke geeft aan dat hij censuskiesrecht wil invoeren.
  - C Nee, want Thorbecke geeft aan dat hij algemeen kiesrecht wil invoeren.
  - D Nee, want Thorbecke geeft aan dat hij censuskiesrecht wil invoeren.
- 1p 2 In de nieuwe Grondwet van 1848 staat dat iedere wet ondertekend moet worden door de koning en de betrokken minister(s).
→ Geef een reden waarom ook een minister een handtekening moet zetten.
- 1p 3 De rooms-katholieke kerk kondigde in 1853 aan dat de paus, na bijna 300 jaar, weer bisschoppen zou gaan benoemen in Nederland. Een bisschop is een belangrijke rooms-katholieke geestelijke. De kerk maakte met het benoemen van bisschoppen gebruik van een klassiek grondrecht.
→ Welk klassiek grondrecht wordt bedoeld?
- 2p 4 Aan het eind van de negentiende eeuw doen wetenschappers onderzoek in Indonesië naar olie, koper, kolen en andere grondstoffen. Dit onderzoek doen zij in opdracht van de Nederlandse overheid.
→ Leg uit dat dit onderzoek in de kolonie Indonesië goed past bij het modern imperialisme.
Doe dit door:
- eerst aan te geven wat modern imperialisme inhoudt
  - en daarna aan te geven waarom dit onderzoek goed past bij modern imperialisme.

2p 5 Een Tweede Kamerlid heeft in 1886 twee verzoeken. Hij vraagt eerst aan een minister om naar de Tweede Kamer te komen om vragen te beantwoorden over de werkomstandigheden van fabrieksarbeiders. Maar hij wil ook dat de Tweede Kamer zélf een onderzoek instelt naar de werkomstandigheden van deze arbeiders.

Hieronder staan vijf rechten van de Tweede Kamer:

- 1 amendement
- 2 budget
- 3 enquête
- 4 initiatief
- 5 interpellatie

→ Welke **twee** rechten horen bij de verzoeken van het Kamerlid? Schrijf alleen de nummers op.

1p 6 Een ander Kamerlid wil dat stakende arbeiders gewoon hun loon uitbetaald krijgen. Het Kamerlid vindt dat de regering daarvoor moet zorgen. Ook eist hij dat er meer sociale wetten komen.

De eisen van dit Kamerlid passen bij de uitgangspunten van een groep. Welke groep wordt bedoeld?

- A feministen
- B liberalen
- C protestanten
- D socialisten

Gebruik bron 2.

1p 7 In de prent is een boodschap te herkennen.

→ Welke boodschap wil de tekenaar duidelijk maken?

bron 1

Uit een toespraak van Thorbecke (1844):

De wet die ik wil invoeren, is een wet die alleen volwassen mannen die veel belasting betalen, het recht geeft om te stemmen.

bron 2

Een spotprent uit 1906:

Toelichting

Bij de spotprent hoort de tekst:

De fabrieksdirecteur: "Ik las in de krant dat jullie erg veel jutevezels inademen als jullie aan het werk zijn in mijn jutefabriek. Stop daarmee. Denken jullie dat de jute gratis is voor mij?"

(Jute is een grove stof waar bijvoorbeeld zakken van gemaakt worden.)

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

- Gebruik bron 3.*
- 2p 8 De briefkaart bevat een propagandaboodschap over Duitsland tijdens de Eerste Wereldoorlog.
→ Leg uit, met behulp van een onderdeel van de bron, welke propagandaboodschap te herkennen is.
Doe het zo:
De propagandaboodschap is ... (noem de propagandaboodschap).
Dat blijkt uit ... (noem een onderdeel van de bron).
- Gebruik bron 4.*
- 1p 9 Uit welk land komen de mensen die in de bron zijn beschreven?
- Gebruik bron 5.*
- 2p 10 De genummerde landen op de kaart horen bij bondgenootschappen tijdens de Eerste Wereldoorlog.
→ Geef aan bij welk bondgenootschap de landen horen.
Doe het zo:
Bij de Centralen horen ... (vul nummers in).
Bij de Geallieerden horen ... (vul nummers in).
- Gebruik bron 6.*
- 2p 11 Stel: er is tijdens de Eerste Wereldoorlog discussie over publicatie van deze foto in een Duitse krant. Iemand zegt dat de foto gebruikt kan worden als propaganda voor het Duitse leger. Iemand anders zegt dat de foto **juist niet** gebruikt kan worden als propaganda voor het Duitse leger.
→ Geef voor beide meningen een argument.
Doe het zo:
De foto kan gebruikt worden als propaganda, omdat ...
De foto kan **juist niet** gebruikt worden als propaganda, omdat ...

- 2p 12 Een invulopdracht over de Pacificatie van 1917. Bij de Pacificatie van 1917 bereiken verschillende politieke groepen hun belangrijkste doel.
- 1 De confessionelen bereiken ... (**algemeen mannenkiesrecht / betere sociale wetgeving / financiële gelijkstelling onderwijs**).
  - 2 De socialisten bereiken ... (**algemeen mannenkiesrecht / censuskiesrecht / financiële gelijkstelling onderwijs**).
  - 3 Ook wordt bij de Pacificatie het ... (**censuskiesrecht / districtenstelsel / stelsel van evenredige vertegenwoordiging**) ingevoerd.

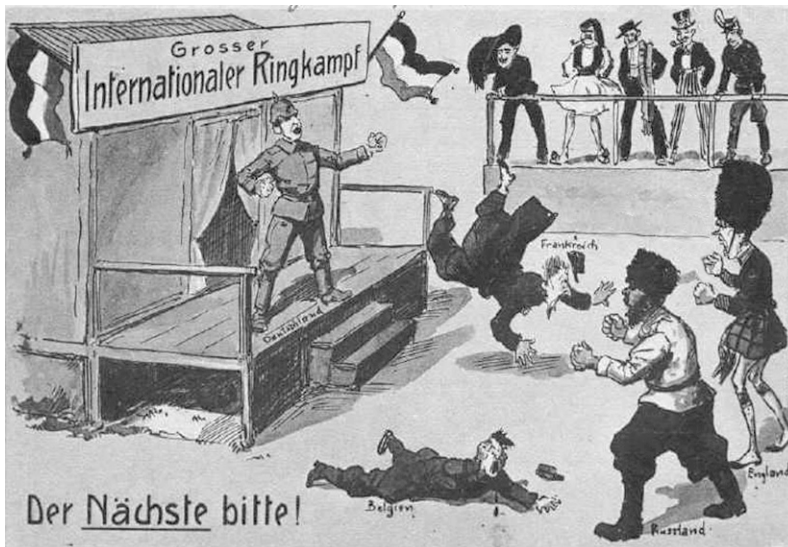
→ Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.

Doe het zo:

- zin 1 = ... (kies uit: algemeen mannenkiesrecht / betere sociale wetgeving / financiële gelijkstelling onderwijs)
- zin 2 = ... (kies uit: algemeen mannenkiesrecht / censuskiesrecht / financiële gelijkstelling onderwijs)
- zin 3 = ... (kies uit: censuskiesrecht / districtenstelsel / stelsel van evenredige vertegenwoordiging).

bron 3

Een Duitse briefkaart met als titel *Grote internationale worstelwedstrijd* (1914):

Toelichting

Rechts bovenin staan enkele landen toe te kijken.

Op het podium staat Duitsland.

België en Frankrijk zijn verslagen.

Rusland en Engeland staan met de vuisten gebald aan de rechterkant.

Onderaan staat: De volgende graag.

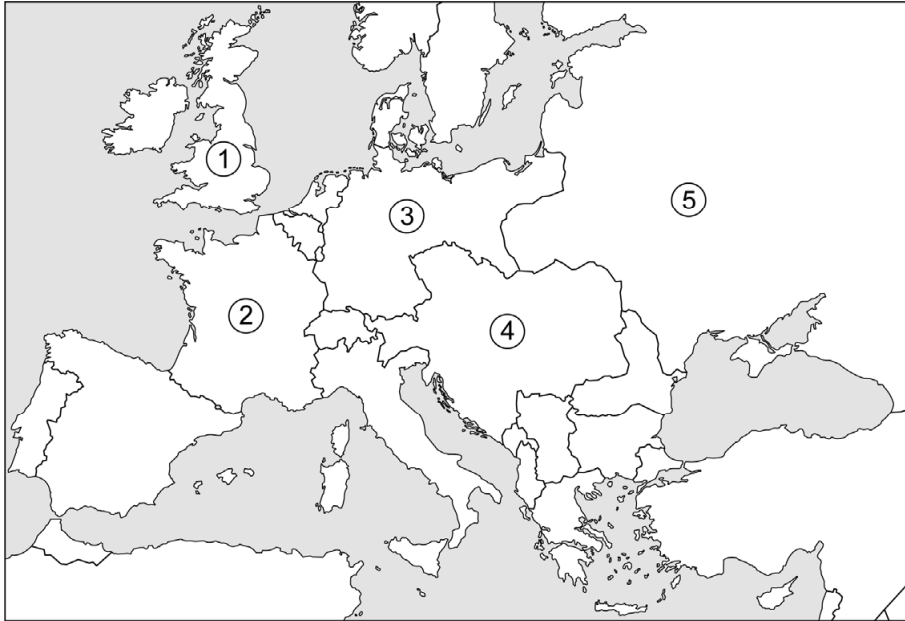
bron 4

Uit een lied (eind 1914):

Donderdagnacht, wie had dat verwacht,
werd onze woning door Duitsland beschoten.
Waar moest ik met vrouw en kinderen heen?
Ik ben toen de straat opgegaan.
Daar zag ik veel mensen sjouwen
met pakjes op Holland aan.
Wij zijn toen meegegaan
en bij Holland aangekomen
hebben we gevraagd
mogen wij alsjeblieft binnenkomen?

bron 5

Een staatkundige kaart van Europa (1916):

bron 6

Een foto van twee Duitse soldaten tijdens een veldslag aan het westfront in 1917:

Door de tijd heen

Gebruik bron 7.

- 1p 13 Zet de vier afbeeldingen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

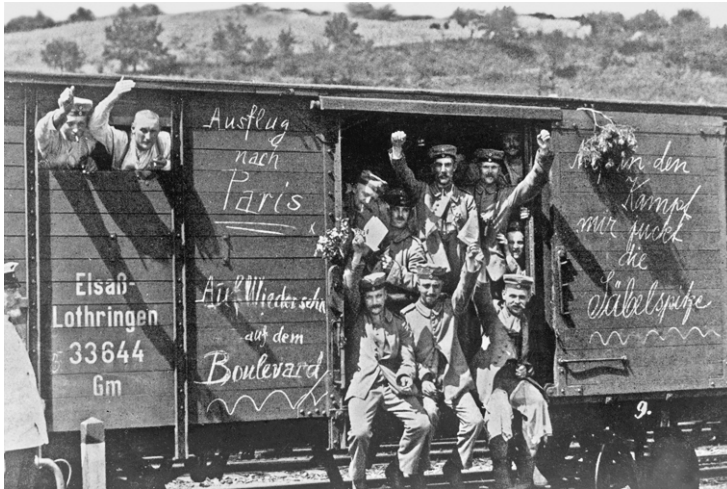
Eerst ..., dan ..., daarna ... en ten slotte ... (vul nummers in).

bron 7

Hieronder en op de volgende pagina staan in totaal vier afbeeldingen uit de periode 1914-1919:

afbeelding 1

Duitse vrijwilligers in een leger trein op weg naar Frankrijk:

Toelichting

Op de wagon staan enthousiaste aanmoedigingen.

afbeelding 2

Een protest in Berlijn tegen het afstaan van Duits grondgebied aan Polen:

afbeelding 3

Een poster van het Amerikaanse leger om soldaten te werven:

Toelichting

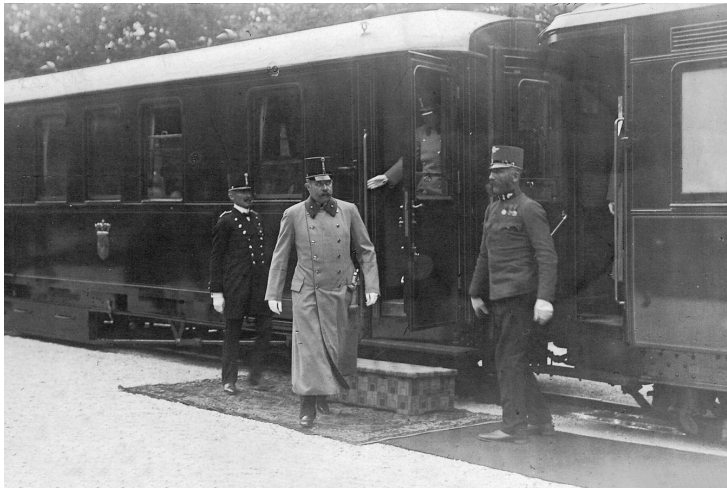
Op de poster staat: Amerikaanse mariniers

Als eerste in Frankrijk om voor de vrijheid te vechten.

(De mariniers waren de eerste Amerikaanse soldaten in Frankrijk.)

afbeelding 4

Kroonprins Frans Ferdinand komt in Sarajevo aan voor een bezoek:

Het Interbellum (1918-1939)

Gebruik bron 8.

- 1p 14 Welk begrip past bij de bron?
- A dictatuur
  - B individualisering
  - C neutraliteit
  - D verzuiling

Gebruik bron 9.

- 2p 15 Leg uit, met behulp van een onderdeel van de bron, of het volgens de tekenaar waarschijnlijk is dat het doel van de Volkenbond wordt bereikt.

Doe het zo:

Het doel van de Volkenbond is ...

Dat doel wordt waarschijnlijk ... (kies uit: **wel** / **niet**) bereikt, want uit de bron blijkt dat ... (noem een onderdeel van de bron).

- 2p 16 Hitler gebruikte complottheorieën om meer aanhangers te krijgen. Een van de complottheorieën die Hitler gebruikte was de dolkstootlegende.
→ Beschrijf eerst wat de dolkstootlegende inhoudt en geef daarna een verklaring waarom veel ex-soldaten in deze theorie geloofden.

Doe het zo:

De dolkstootlegende hield in ...

Veel ex-soldaten geloofden in deze theorie, omdat ...

- 2p 17 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die te maken hebben met Duitsland in de periode 1920-1929:

- 1 Door de enorme inflatie moeten mensen brood kopen met een grote stapel bankbiljetten.
- 2 Duitsland wordt lid van de Volkenbond.
- 3 Het Ruhrgebied wordt bezet.
- 4 Het vertrouwen in de Duitse economie neemt toe.
- 5 Hitler probeert een staatsgreep te plegen.

In 1924 werd het Dawesplan ingevoerd.

→ Geef per gebeurtenis aan of die **vóór** of **na** de invoering van het Dawesplan heeft plaatsgevonden.

Doe het zo:

gebeurtenis 1: ... (kies uit: **vóór** / **na**)
(enzovoort tot en met gebeurtenis 5)

- 1p 18 In 1934 richtte Hitler een speciale rechtbank op: het *Volksgerichtshof*. Deze rechtbank behandelde politieke misdrijven. Hitler benoemde fanatieke nazi's tot rechter in deze rechtbank.
Een bewering: het *Volksgerichtshof* betekende het einde van de scheiding der machten in Duitsland.

→ Geef een argument dat de bewering ondersteunt.

Doe het zo:

Het *Volksgerichtshof* betekende het einde van de scheiding der machten, omdat ...

Gebruik bron 10.

- 2p 19 Een bewering: op de propagandaposter is behalve een kenmerk van het communisme ook een kenmerk van het stalinisme te zien.

→ Noem beide kenmerken.

Doe het zo:

kenmerk van het communisme: ...

kenmerk van het stalinisme: ...

Gebruik bron 11.

- 1p 20 Welke begrippen zijn te herkennen in de bron?

- A censuur en indoctrinatie
- B indoctrinatie en militarisme
- C militarisme en rassenleer
- D rassenleer en censuur

Gebruik bron 12.

- 1p 21 Naar aanleiding van welke historische gebeurtenis is de tekening gemaakt?

- A de conferentie van München
- B de Kristallnacht
- C de stichting van de Republiek van Weimar
- D het Verdrag van Versailles

Gebruik nogmaals bron 12.

- 1p 22 De tekening gaat over de buitenlandse politiek van Groot-Brittannië én die van nazi-Duitsland.

Over welke politiek gaat de tekening?

	politiek van Groot-Brittannië	politiek van nazi-Duitsland
A	appeasement	Blitzkrieg
B	appeasement	Heim ins Reich
C	containment	Blitzkrieg
D	containment	Heim ins Reich

bron 8

Een oproep in een krant bij de verkiezingen van 1918:

Slechts één vakje zwart.

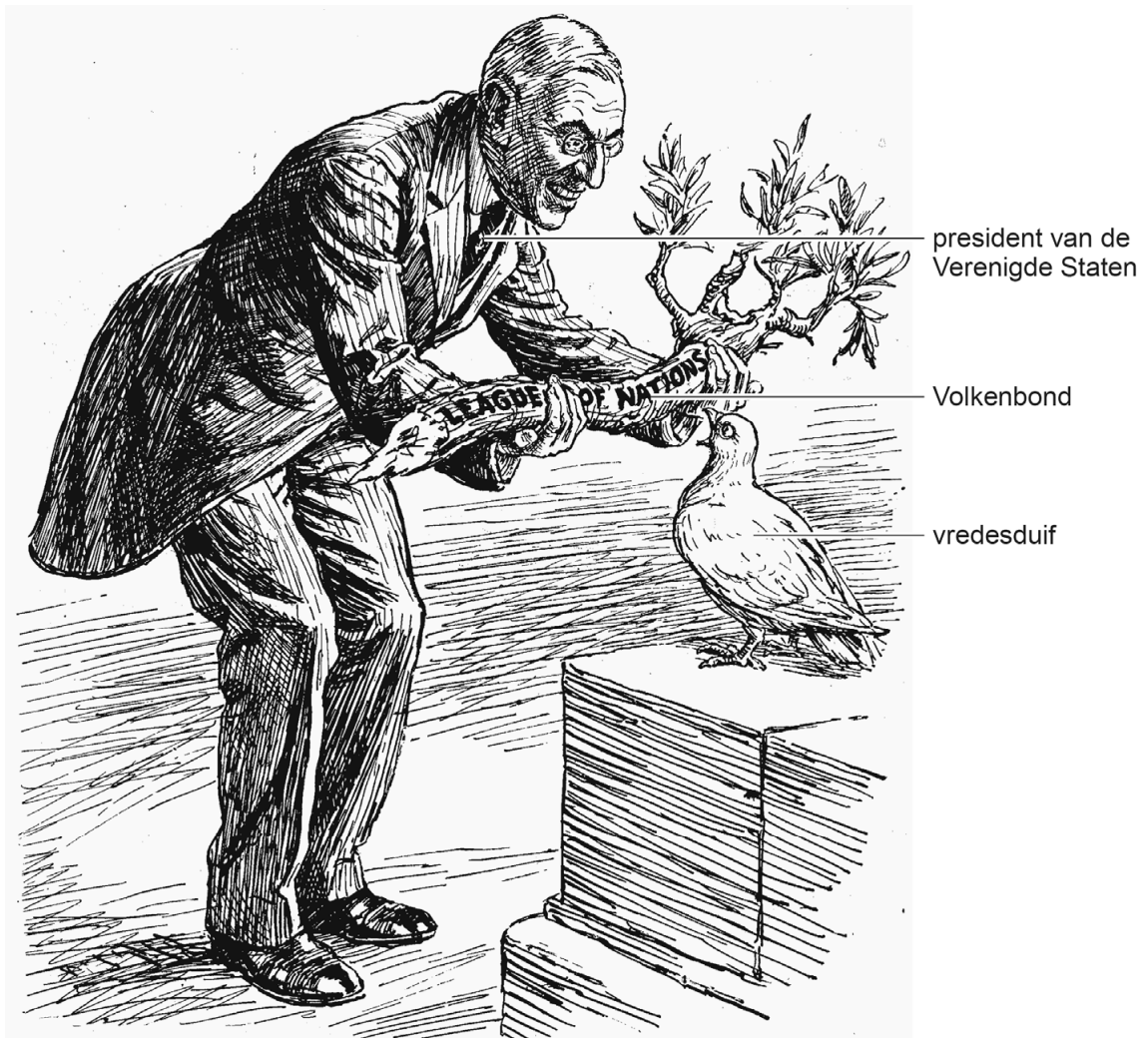
Let er op kiezers: slechts één vakje op uw stembiljet mag zwart worden gemaakt - anders is uw stembiljet ongeldig.

De katholieke kiezer hoort het vakje op de KATHOLIEKE LIJST voor kandidaat nummer 1 zwart te maken.

Iedere katholiek is aan zijn geweten verplicht om te stemmen op de katholieke lijst.

bron 9

Een spotprent met als titel *Te zwaar* (1919):

Toelichting

Bij de spotprent hoort de tekst: "Hier is je olijftak. Nu aan het werk!"
(Een olijftak staat symbool voor vrede.)

bron 10

Een Sovjet-propagandaposter van een vergadering:

Toelichting

Links bovenin op het schilderij staat een uitspraak van Stalin uit 1935: "Zulke bestuurders konden niet bestaan vóór mijn tijd".

bron 11

De voorkant van een rekenboek voor de basisschool in Duitsland (1937):

bron 12

Een politieke tekening met als titel *Niet dezelfde leeuw als vroeger* (1938):

Toelichting

De Britse leeuw staat symbool voor Groot-Brittannië.

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

Gebruik bron 13.

- 2p 23 Een historische gebeurtenis was de aanleiding voor het ontslag van de toneelarbeider.

→ Welke historische gebeurtenis wordt bedoeld? En welk gevolg had deze gebeurtenis voor het verloop van de oorlog in Nederland?

Doe het zo:

historische gebeurtenis: ...

gevolg voor Nederland: ...

- 1p 24 Hieronder staan twee situaties die gaan over de bezetting van Nederland:

1 De Tweede Kamer werd niet opgeheven, maar er werd ook niet vergaderd.

2 Joodse rechters werden ontslagen.

Was er in Nederland tijdens de bezetting **wel** of **niet** sprake van een democratie? En was Nederland tijdens de bezetting **wel** of **niet** een rechtsstaat?

	wel of niet een democratie	wel of niet een rechtsstaat
A	niet, omdat de wetgevende macht van de Tweede Kamer niet actief was	niet, omdat het ontslag een discriminerende maatregel was
B	niet, omdat de wetgevende macht van de Tweede Kamer niet actief was	wel, omdat niet-Joodse rechters aangesteld bleven
C	wel, omdat de Tweede Kamer bleef bestaan	niet, omdat het ontslag een discriminerende maatregel was
D	wel, omdat de Tweede Kamer bleef bestaan	wel, omdat niet-Joodse rechters aangesteld bleven

Gebruik bron 14.

- 1p 25 Iemand beweert dat de krant waarin dit gedicht stond geen officieel toegestane krant was.

→ Geef een argument voor deze bewering.

Gebruik bron 15.

- 1p 26 Op de foto is een klas met Joodse kinderen te zien. Deze Joodse school bestond al vóór de Tweede Wereldoorlog. De bezetter in Nederland nam tijdens de Tweede Wereldoorlog discriminerende maatregelen tegen de Joden.

→ Welke discriminerende maatregel is te zien op de foto?

1p 27 De Joodse school werd tijdens de bezetting niet verboden. Toch werd de school in 1943 opgeheven.
→ Geef een verklaring waarom de school toch werd opgeheven.

2p 28 In een bevolkingsregister wordt de omvang en de samenstelling van de bevolking bijgehouden. In 1943 werd het bevolkingsregister van Amsterdam door leden van het verzet in brand gestoken met als doel het register te vernietigen.

→ Leg uit waarom het verzet het bevolkingsregister wilde vernietigen.

Doe dit door:

- eerst aan te geven **welke personen** het verzet wilde beschermen door het vernietigen van het bevolkingsregister
- en daarna een reden te geven waarom deze personen dankzij de vernietiging van het bevolkingsregister werden beschermd.

2p 29 In 1942 verloor de Nederlandse marine voor de kust van Indonesië een zeeslag met Japan. Enkele opvarenden overleefden de zeeslag. Maar toen zij niet veel later terugkwamen in Indonesië, was de politieke situatie daar veranderd.

→ Welk gevolg had deze zeeslag voor Indonesië? En welk gevolg had de verloren zeeslag voor de Nederlandse opvarenden?

Doe het zo:

gevolg voor Indonesië: ...

gevolg voor de Nederlandse opvarenden: ...

Gebruik bron 16.

2p 30 Een invulopdracht:

- 1 Deze poster is gemaakt naar aanleiding van de ... (**Februaristaking / Spoorwegstaking**).
- 2 Deze staking vond plaats in het jaar ... (**1940 / 1944**).
- 3 Het verzoek om te staken kwam van de ... (**NSB / Nederlandse regering in ballingschap**).
- 4 De opdracht om deze poster te maken kwam van ... (**de Duitse bezetter / het Nederlandse verzet**).

→ Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.

Doe het zo:

zin 1 = ... (kies uit: Februaristaking / Spoorwegstaking).

zin 2 = ... (kies uit: 1940 / 1944).

zin 3 = ... (kies uit: NSB / Nederlandse regering in ballingschap).

zin 4 = ... (kies uit: de Duitse bezetter / het Nederlandse verzet).

- 2p 31 De Amerikanen bombardeerden Hiroshima en Nagasaki met atoombommen. Sommige mensen vinden het gebruik van atoombommen op Hiroshima en Nagasaki terecht, anderen vinden het niet terecht.

→ Geef voor **beide** meningen een argument.

Doe het zo:

Het gebruik van atoombommen was terecht, omdat ...

Het gebruik van atoombommen was niet terecht, omdat ...

- 2p 32 Hieronder staan de namen van vijf landen:

- 1 Duitsland
- 2 Groot-Brittannië
- 3 Japan
- 4 Sovjet-Unie
- 5 Verenigde Staten

In sommige landen was er tijdens de Tweede Wereldoorlog sprake van een democratie, in andere landen van een dictatuur.

→ Geef per land aan of er tijdens de Tweede Wereldoorlog sprake was van een **democratie** of van een **dictatuur**.

Doe het zo:

land 1: ... (kies uit: democratie / dictatuur)

(enzovoort tot en met land 5)

- 2p 33 Hieronder staan vier militaire gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog:

- 1 de aanval van Japan op Pearl Harbor
- 2 de geallieerde landing in Normandië
- 3 de inval van Duitsland in Polen
- 4 de Slag om Engeland

Hieronder staan vijf jaartallen:

- a 1939
- b 1940
- c 1941
- d 1943
- e 1944

→ Geef per gebeurtenis aan welk jaartal daarbij hoort. **Let op!** Er blijft één jaartal over.

Doe het zo:

Bij gebeurtenis 1 hoort ... (vul letter in).

(enzovoort tot en met gebeurtenis 4)

bron 13

Een ontslagbrief (1940):

N.V. Maatschappij "De Grote Schouwburg" te Rotterdam.

Hierbij verklaar ik dat de heer J. Geene met ingang van zaterdag 18 mei 1940 door het totaal verbranden, zowel van de Grote Schouwburg als de Tivoli schouwburg uit de dienst van onze maatschappij is ontslagen. Zijn functie was toneelarbeider.

Rotterdam, 24 mei 1940

de directeur

bron 14

Een gedicht in een krant (1941):

Al zwijgt de gehele pers,
Op hoog bevel weer stil,
Wij vergeten daarom niet,
Deze datum in April.

Al wordt ons verteld,
Oranje heeft afgedaan,
Wij feliciteren als vanouds,
Onze kroonprinses Juliaan.

Ook al gaan op deze dag,
De vlaggen niet in top,
Onze strijd houden wij vol,
Holland heeft een harde kop.

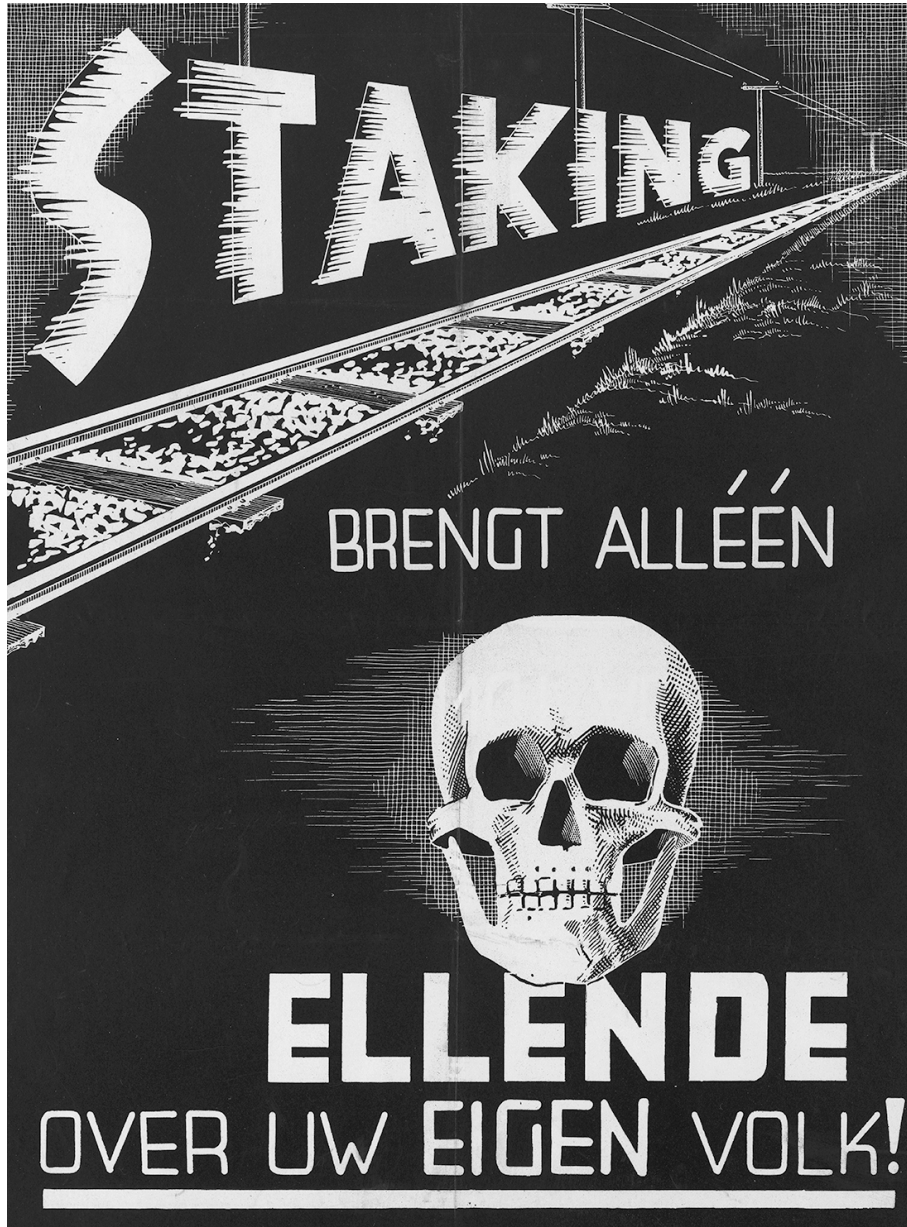
bron 15

Een foto van een schoolklas (1942):

bron 16

Een propagandaposter:

Toelichting

Staking brengt alléén ellende over uw eigen volk!

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 17.

- 2p 34 De Verenigde Staten proberen een conflict tussen Indonesië en Nederland te beëindigen.
→ Leg uit op welke manier de Verenigde Staten dit conflict proberen te beëindigen.

Doe dit door:

- eerst aan te geven waar het conflict tussen Indonesië en Nederland over gaat
- en daarna aan te geven op welke manier de Verenigde Staten het conflict willen beëindigen.

Gebruik bron 18.

- 1p 35 Deze tekening is gemaakt naar aanleiding van een gebeurtenis in Duitsland tijdens de Koude Oorlog.
→ Welke gebeurtenis wordt bedoeld?

Gebruik bron 19.

- 1p 36 In het krantenartikel is sprake van protesten in Nederland naar aanleiding van een gebeurtenis in een ander land.
Welke gebeurtenis wordt bedoeld?
- A de bouw van de Berlijnse Muur
  - B de Cubacrisis
  - C de Hongaarse Opstand
  - D de Praagse Lente

Gebruik bron 20.

- 2p 37 De bron gaat over demonstraties in Nederland in de loop van de twintigste eeuw.
→ Op welke **drie** foto's zijn eisen te herkennen van de feministen uit de Tweede Feministische Golf? Schijf alleen de nummers van de foto's op.

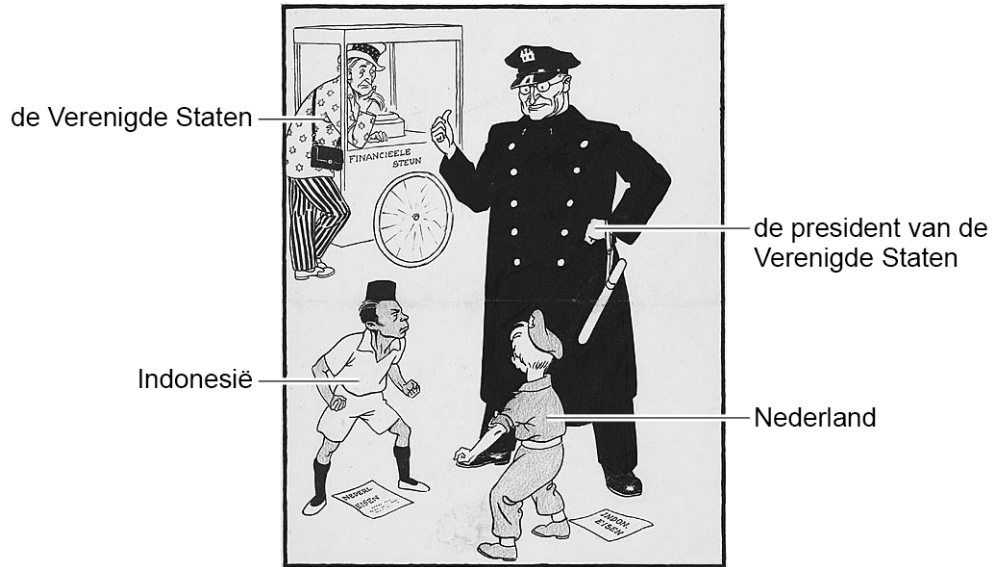
Gebruik nogmaals bron 20.

- 1p 38 De mensen die te zien zijn op de foto's maken allemaal gebruik van hetzelfde grondrecht. Dit grondrecht is in 1848 aan de Grondwet toegevoegd.
→ Welk grondrecht wordt bedoeld?

bron 17

Een politieke tekening (1947):

Toelichting

Bij de tekening hoort de tekst: De Verenigde Staten komen tussenbeide. "En nu ophouden met dat gekibbel - anders krijgen jullie geen ijsje!"

Op de ijscokar staat: financiële steun.

Op de grond liggen twee papiertjes met de tekst: 'Nederlandse eisen' en 'Indonesische eisen'.

bron 18

Een politieke tekening (1948):

bron 19

Uit een krantenartikel (1956):

Gisteren is er in veel Nederlandse steden geprotesteerd. Op nog geen 1500 kilometer van onze grenzen wordt mensen gruwelijk onrecht aangedaan. In het hele land vinden er felle protesten plaats tegen de communistische dictatuur. Er is een groot verlangen om hulp te geven.

bron 20

Hieronder en op de volgende twee pagina's staan in totaal vijf foto's van demonstraties in Nederland:

foto 1

Toelichting

Op het spandoek staat: Abortus uit wetboek van strafrecht.

foto 2

Toelichting

Op het spandoek staat: Man - Vrouw - Maatschappij. Hetzelfde loon.

foto 3

Toelichting
Op het spandoek staat: Wonen is een recht!

foto 4

Toelichting
Op het spandoek staat: Algemeen vrouwenkiesrecht in de grondwet.

foto 5

Toelichting

Op het spandoek staat: Dolle Mina eist gratis kresjes (= crèches, kinderopvang).

Door de tijd heen

- 2p 39 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die plaatsvonden tijdens de Koude Oorlog:
- 1 De Berlijnse Muur wordt gebouwd.
  - 2 De BRD wordt opgericht.
  - 3 Gorbatsjov wordt de leider van de Sovjet-Unie.
  - 4 Kennedy eist dat de Russische raketinstallaties op Cuba worden afgebroken.
  - 5 Russische tanks maken een eind aan de Praagse Lente.
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

- 1p 40 Hieronder staan zes landen die hebben meegedaan aan het Eurovisie Songfestival:
- 1 Estland
  - 2 Frankrijk
  - 3 Groot-Brittannië
  - 4 Kroatië
  - 5 Rusland
  - 6 Polen
- Drie jaartallen waarin een Eurovisie Songfestival heeft plaatsgevonden:
- 1957 (in West-Duitsland)
  - 1973 (in Luxemburg)
  - 1994 (in Ierland)
- In welk jaar namen **alle zes** landen deel aan het Eurovisie Songfestival? Verklaar je keuze.
- Doe het zo:*
Alle zes landen namen deel in het jaar ... (kies uit: 1957 / 1973 / 1994), want ... (geef verklaring).

- 1p 41 Hieronder staan drie onderwerpen die te maken hebben met de samenwerking van landen binnen Europa:
- 1 Bij de invoering van de euro verdwenen veel nationale munten.
  - 2 Er is vrijheid om te reizen, werken en studeren binnen de Europese Unie.
  - 3 Milieuvervuiling wordt grensoverschrijdend aangepakt.

De onderwerpen worden gebruikt om de **voordelen** van het lidmaatschap van de Europese Unie te laten zien. Maar ze worden ook gebruikt om de **nadelen** te laten zien.

→ Kies één onderwerp dat gebruikt kan worden om een **nadeel** van het lidmaatschap van de Europese Unie te laten zien. Licht je antwoord toe met een argument.

Doe het zo:

Een nadeel van onderwerp ... (kies uit: 1, 2 of 3) is ... (geef een argument).

Gebruik bron 21.

- 1p 42 Met welk begrip is de grootste verandering in de bron te verklaren?
- A multiculturele samenleving
  - B nieuwe media
  - C populisme
  - D secularisatie
  - E verzorgingsstaat

bron 21

Manieren waarop partners elkaar hebben ontmoet in procenten tussen 1998-2013:

manier van ontmoeten	1998	2013
uitgaan of vakantie	37,3	32,4
via vrienden/kennissen	15,9	15,2
werk	15,5	14,8
internet	1,7	13,1
school/opleiding	7,0	7,7
via familie	4,8	5,5

Door de tijd heen

- 2p 43 Hieronder staan vijf momenten in de geschiedenis die te maken hebben met besmettelijke ziekten:
- 1 De oorzaak van de ziekte AIDS werd ontdekt in het jaar dat in de Nederlandse grondwet het recht op gezondheidszorg werd ingevoerd.
  - 2 In de loopgraven werd het Spaanse-griepvirus steeds dodelijker.
  - 3 In hetzelfde jaar dat in de Nederlandse grondwet de ministeriële verantwoordelijkheid werd ingevoerd, brak een grote cholera-epidemie uit.
  - 4 Tijdens de Hongerwinter raakten veel mensen besmet met tuberculose.
  - 5 Vlak na de terroristische aanslagen in New York op 11 september werden vier enveloppen verstuurd met daarin sporen van miltvuur.
- Zet de momenten in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.